

НОМОЛОГІЧНА МЕРЕЖА КОНСТРУКТУ ПРОФЕСІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС

Валерій БОСНЮК

кандидат психологічних наук, доцент

заступник начальника кафедри психології діяльності в особливих умовах,

Іван ПОНОМАРЕНКО

д-р філософії (PhD) зі спеціальності 053 «Психологія»,

Національний університет цивільного захисту України

Незважаючи на те, що концепція благополуччя особистості не є новою, досі існують розбіжності у розумінні цього конструкту і широкий спектр думок щодо феноменологічної його суті. Визначення сутності даного конструкту в людському житті пов'язане з певними труднощами, включаючи його глобальність, багатоаспектність, складність проблеми та недостатню розробленість. У дослідженнях психологічного благополуччя існують різні підходи до виявлення його структури та аналізу складових, передумов, факторів та детермінант. Все це призводить до різноманітних інтерпретацій самого поняття «благополуччя» і пов'язаних із ним термінів [2]. Одним з яких є професійне благополуччя як інтегральний показник позитивного функціонування людини в професійній сфері, який відображає ставлення людини до себе як до професіонала, до своєї діяльності, до конкретного професійного середовища та організаційного контексту в ньому. Він є важливим аспектом загального благополуччя особистості, яке безпосередньо впливає на ефективність діяльності, мотивацію та задоволеність життям [1; 3]. Вивчення даного конструкту особливо актуально в умовах воєнного стану для працівників сектору безпеки та оборони України в цілому та рятувальників конкретно, робота у яких займає все більшу частину їхнього життя.

Метою нашого дослідження було вивчення взаємозв'язку професійного благополуччя працівників ДСНС з різноманітними показниками позитивного психологічного функціонування. Вивчення місця професійного благополуччя серед інших показників є необхідним для розуміння того, чи має цей конструкт власну специфіку, яка відрізняє його від інших видів благополуччя. Виникає необхідність встановлення особливостей номологічної мережі професійного благополуччя рятувальників в контексті різних видів благополуччя, які часто використовують психологи в своїй лексиці та практиці, серед яких емоційне, соціальне, психологічне благополуччя, психологічне здоров'я тощо. Більшість цих понять об'єднує наявність позитивних установок і переживань людини. Однак встановлення відповідності між цими поняттями є досить складним, оскільки їх структурні елементи частково перетинаються, а визначення конструктів нерідко дається через посилання на суміжні поняття, що свідчить про неоднозначність та недостатню розвиненість концептуального апарату, який застосовується в цій галузі наукового знання. Така неоднозначність свідчить про відсутність достатньої теоретичної бази та загальноприйнятого розуміння професійного благополуччя особистості, тому проблема потребує подальших наукових досліджень.

У нашому дослідженні взяли участь 207 працівників ДСНС (93,2 % – чоловіки, 6,8 % – жінки) віком від 19 до 55 років, що є достатньою кількістю для того, щоб отримані результати могли вважатися достовірними та відображати репрезентативність вибірки. Більшість осіб заповнювали методики онлайн за допомогою сервісу Google Forms.

Для діагностики професійного благополуччя працівників ДСНС застосовувалася «Методика оцінки професійного благополуччя (МОПБ)» К. Рут. Опитувальник «Спектр психологічного здоров'я» К. Кіза використовувалася для вимірювання різноманітних аспектів психологічного здоров'я, зокрема емоційного, соціального та психологічного благополуччя особистості.

Описова статистика, кореляція між змінними та психометрична надійність психодіагностичних шкал вимірювання були проаналізовані в пакеті безкоштовних статистичних програм Jamovi 2.3.28. Результати такого аналізу на вибірці працівників ДСНС представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Взаємозв'язок професійного благополуччя працівників ДСНС з показниками позитивного психологічного функціонування особистості (N = 207)

Змінні	1	2	3	4	5	M	SD	α
1. Професійне благополуччя	—					143,16	11,49	0,91
2. Емоційне благополуччя	0,49***	—				12,64	2,25	0,79
3. Соціальне благополуччя	0,30***	0,54***	—			17,57	4,92	0,82
4. Психологічне благополуччя	0,38***	0,59***	0,56***	—		23,52	4,59	0,84
5. Психологічне здоров'я	0,43***	0,76***	0,87***	0,87***	—	53,73	9,99	0,89

Примітка: M – середнє значення; SD – стандартне відхилення; α – коефіцієнт психометричної надійності Кронбаха; *** $p < 0,001$.

За результатами встановлено, що професійне благополуччя працівників ДСНС взаємопов'язане з основними складовими позитивного функціонування особистості, але є самостійним і відмінним від інших видів благополуччя конструктом, тому що взаємозв'язок з іншими формами благополуччя є не настільки сильним, щоб їх вважати ідентичними конструкціями. Кореляція професійного благополуччя з переліченими змінними перебуває в діапазоні від 0,3 до 0,49, що свідчить, по перше, визначивши коефіцієнт детермінації, що як мінімум 75% унікальної дисперсії має конструкт «професійне благополуччя», тобто не зводиться до перелічених понять, та по друге має прямий статистично значущий зв'язок середньої сили з показниками позитивного психологічного функціонування особистості, що демонструє практичну цінність та перспективність вивчення професійного благополуччя працівників ДСНС. Найбільшою мірою професійне благополуччя працівників ДСНС пов'язане з емоційним благополуччям ($r = 0,49$) та психологічним здоров'ям ($r = 0,43$).

Тобто, професійне благополуччя серед інших показників позитивного психологічного функціонування має свою специфіку, відрізняється від емоційного, соціального та психологічного благополуччя, оскільки представляє окремий рівень функціонування людини – професійну сферу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондарчук О., Пінчук Н. Професійне психологічне благополуччя освітян та особливості його підтримки в кризових умовах сьогодення. *Kyiv journal of modern psychology and psychotherapy*. 2023. № 5. С. 5–14. <https://doi.org/10.48020/mpj.2023.01.01>
2. Боснюк В.Ф. Проблема операціоналізації психологічного благополуччя особистості. *Журнал сучасної психології*. Випуск 1 (28). 2023. С. 23-31. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2023-1-3>
3. Войтенко О.В. Професійне благополуччя: зміст поняття та його ключові структурні компоненти. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. №3 (73). С. 57–64. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-73-3-57-64>.